

Journal of Endowment
& Charity Studies

<https://ecs.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Endowment & Charity Studies

E-ISSN: 2980-9444

Vol. 2, No.2, Autumn & Winter, 2024, pp 179-194

Received: 17/02/2024 Accepted: 14/08/2024

Research Paper

Understanding the Obstacles and Challenges of Donors' Participation in Creating Educational and Cultural Infrastructures in the Marginal Areas of Ahvaz City

Sajad Bahmani*

Assistant Professor, Department of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
s.bahmani@scu.ac.ir

Abstract

According to the published reports of Ahvaz municipality, this metropolis has more than 13 slum neighborhoods with a population of about 350 thousand people. Despite the relative improvement of the conditions of these areas in the past decades, many residents of these areas still do not have suitable jobs and have faced difficulties in meeting some of their basic needs, and the help of individuals or charitable organizations has not been able to help them. Please solve this problem. The purpose of the current research is to examine the obstacles to the activities of charities and non-governmental organizations in these areas and to provide a solution for the evolution of charitable donations. Keeping in mind the principle that the use of theoretical literature in the qualitative approach is considered in the stage after the emergence of categories grounded theory method of Glazer's approach was used to collect data and provide a solution. In this regard, by using the theoretical sampling method, the beneficiaries were selected and interviewed, and several meetings were held with 16 of these participants in order to collect data. Weakness of intra-regional social capital, institutionalized job instability, feeling of multi-dimensional poverty, unsystematic charity work, and the combination of challenges of marginalized neighborhoods are the most important emerging categories. The results show that the size, volume, and distribution of charitable donations are insufficient to help the marginalized neighborhoods of the city of Ahvaz in crisis, and comprehensive support is necessary in this field.

Introduction

Nearly 1/2 billion people in the world live in extreme poverty (less than one dollar a day). The United Nations Commission for Social Development has considered poverty to be the world's biggest challenge. Recently, poverty has taken on an urban character, and with the increase in the number of vulnerable groups, especially in developing countries, the center of poverty has gradually moved from the village to the city (Javaheripour, 2001). This causes the spread of marginalization in such a way that the quality of life in these areas is much lower than in other neighborhoods of the city. Social damage caused by marginalization is one of the most important urban issues that must be taken into consideration; Because the aggregation and concentration of social harms in any city and society can threaten its cohesion and solidarity. Eliminating poverty and reducing inequality in marginalized neighborhoods is of particular importance due to the suitable environment for these neighborhoods to cause social damage. For this reason, people and benefactors have always been present in the direction of poverty alleviation and improvement of living conditions in these neighborhoods. Since the distant past, there has been charity and voluntary services to the needy, and people's aid has been given in the form of alms and charity, which is highly recommended in most of the divine religions, especially Islam. In this type of assistance, which was done individually and unorganized, the main focus was financial and

*Corresponding Author

Bahmani, S. (2024). Understanding the obstacles and challenges of donors' participation in creating educational and cultural infrastructures in the marginal areas of Ahvaz city. *Journal of Endowment & Charity Studies*, 2(2), 179-194.

2980-9444 © The Author(s). Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

[10.22108/ECS.2024.140740.1099](https://doi.org/10.22108/ECS.2024.140740.1099)

livelihood assistance. It should be noted that from a sociological perspective, paying attention to educational and cultural dimensions is also very important, and understanding the obstacles and challenges of donors in this direction is the subject of this article.

Research Methodology

In this research, the qualitative approach and the classical grounded theory method have been used. This method has also been introduced in some sources, the version of Granded Theory or Glazer. The target community in this research includes those who work as key informants related to charity activities in Ahvaz and includes some employees, local people living in Marginal neighborhoods, and related experts who were selected by theoretical sampling method from several neighborhoods or departments of Ahvaz city. In the selection of the interviewees, we tried to observe the principle of having detailed information about the subject under investigation.

Research Findings

Weakness of intra-regional social capital, institutionalized job instability, feeling of multi-dimensional poverty, unsystematic good work, and combination of challenges of marginalized neighborhoods are the most important emerging categories. The results show that the size, volume, and distribution of charitable donations are insufficient to help the marginalized neighborhoods of the city of Ahvaz in crisis, and all-around support is necessary in this field.

Discussion and Conclusion

As indicated in the analysis section, the multidimensional challenges of charitable activity in the marginal areas of Ahvaz were identified as the main category of this research. In this connection, the deterioration of social capital should be considered one of the important dimensions, because without strengthening trust and attracting people's participation as the most important components of social capital, it will not be possible to remove the obstacles created in this area. It should be kept in mind that the strengthening of these components requires the authorities to pay attention to the real reasons for the existing situation. In such a context, the spread of poverty caused by the increase of the population in the marginal areas, which have faced many challenges before, has faced a serious challenge to the donors because their capacity does not respond to the needs of this population. Another important point is that among some marginalized people, the belief in philanthropists as an external savior has doubled the complications faced by charitable institutions and organizations, which are based on categories that have emerged as research findings and lack a focused plan and roadmap. In such a situation, the presence of individuals and charitable institutions in these areas produces minimal and unstable effects. Therefore, according to the main category of the research that was mentioned, it can be said that the multi-faceted efforts and assistance of the government and the people along with the charity sector are necessary to overcome the problems and issues in the marginal areas of Ahvaz.

Keywords

Marginalization, Charity, Ahvaz, Grounded Theory Methodology.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مطالعات وقف و امور خیریه

دوره ۲، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۳، ص ۱۹۴-۱۷۹

مقاله پژوهشی

فهم موانع و چالش‌های مشارکت خیرین در ایجاد زیرساخت‌های آموزشی و فرهنگی در محلات حاشیه‌نشین شهر اهواز

بهمنی، سجاد^۱ * ID

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

s.bahmani@scu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۵/۲۴

چکیده

بر اساس گزارش‌های منتشرشده شهرداری اهواز، این کلان‌شهر بیش از ۱۳ محله حاشیه‌نشین دارد که حدود ۳۵۰ هزار نفر جمعیت دارند. با وجود بهبود نسبی شرایط این محلات در دهه‌های گذشته، هنوز بسیاری از ساکنان این مناطق شغل مناسب ندارند و برای تأمین برخی از نیازهای اولیه خود با مشکل مواجه شده‌اند و کمک‌های افراد یا سازمان‌های خیریه نتوانسته است به‌خوبی این مشکل را برطرف کند. هدف پژوهش حاضر بررسی موانع فعالیت خیریه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد در این محلات و ارائه راهکاری برای تحول در کمک‌های خیریه است. با در نظر داشتن این اصل که استفاده از ادبیات نظری در رویکرد کیفی در مرحله بعد از ظهور مقوله‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد، برای جمع‌آوری داده‌ها و ارائه راهکار از روش نظریه داده‌بنیاد رویکرد گلیزر استفاده شد. در این راستا، با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری، ذینفعان انتخاب شدند و با آن‌ها مصاحبه شد و جلساتی متعدد به منظور گردآوری داده‌ها با ۱۶ نفر از این مشارکت‌کنندگان برگزار شد. ضعف سرمایه اجتماعی درون منطقه‌ای، بی‌ثباتی شغلی نهادینه‌شده، احساس فقر چندبعدی، کار خیر غیرسیستماتیک و ترکیبی بودن چالش‌های محلات حاشیه‌نشین مهم‌ترین مقوله‌های ظهوریافته هستند. نتایج نشان می‌دهد اندازه، حجم و توزیع کمک‌های خیریه برای برون‌رفت محلات حاشیه‌نشین شهر اهواز بحران ناکافی هستند و حمایت همه‌جانبه در این زمینه لازم است.

واژه‌های کلیدی: حاشیه‌نشین، خیریه، اهواز، روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد.

*نویسنده مسئول

بهمنی، س. (۱۴۰۳). فهم موانع و چالش‌های مشارکت خیرین در ایجاد زیرساخت‌های آموزشی و فرهنگی در محلات حاشیه‌نشین شهر اهواز. *مطالعات وقف و امور خیریه*، ۲(۲)، ۱۹۴-۱۷۹.

2980-9444 © The Author(s). Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

[10.22108/ECS.2024.140740.1099](https://doi.org/10.22108/ECS.2024.140740.1099)

۱- مقدمه

نزدیک به ۱/۲ میلیارد نفر در جهان در فقر شدید (کمتر از یک دلار در روز) زندگی می‌کنند (Warren, 2020). کمیسیون توسعه اجتماعی سازمان ملل فقر را بزرگ‌ترین چالش جهان دانسته است. به‌تازگی، فقر جنبه و خصلت شهری به خود گرفته است و با افزوده شدن بر شمار گروه‌های آسیب‌پذیر، به ویژه در کشورهای درحال توسعه، به تدریج کانون فقر از روستا به شهر انتقال یافته است (جواهری پور، ۱۳۸۱). فقر شهری عمدتاً در محلات و مناطق پایین دست یا حاشیه‌نشین دیده می‌شود؛ به این ترتیب، برخی از محلات فقیر شهری شکل گرفته‌اند که عمدتاً حاشیه‌نشین هستند و شرایط زیست در آن‌ها دارای کیفیت کمتر از متوسط سایر محلات شهری است. آسیب‌های اجتماعی ناشی از حاشیه‌نشینی از مهم‌ترین مسائل شهری هستند که باید به آن‌ها توجه کرد؛ زیرا تجمع و تراکم آسیب‌های اجتماعی در هر شهر و جامعه‌ای می‌تواند انسجام و همبستگی آن را تهدید کند (امیری و همکاران، ۱۳۹۲).

رفع فقر و کاهش نابرابری در محلات حاشیه‌نشین به دلیل بستر مناسب این محلات برای رخدادهای آسیب‌های اجتماعی از اهمیتی ویژه برخوردار است؛ به همین دلیل، مردم و خیرین در راستای فقرزدایی و بهبود شرایط زیست در این محلات همواره حاضر بوده‌اند. از گذشته‌های دور، انجام امور خیریه و ارائه خدمات خیریه و داوطلبانه به نیازمندان وجود داشته است و کمک‌های مردمی در قالب صدقات و خیرات انجام می‌شده‌اند که در بیشتر ادیان الهی، به ویژه اسلام به آن‌ها سفارش بسیار شده است. در این کمک‌ها که به صورت فردی و غیرسازمان‌یافته انجام می‌شده‌اند، محور اصلی کمک‌های مالی و معیشتی بوده است (زاهدی اصل، ۱۳۸۷).

در ایران، رشد اقتصادی همراه با عدالت یکی از دغدغه‌های دولت است که در برنامه‌های توسعه همواره به آن توجه شده است. در کنار رشد اقتصادی، کاهش فقر و نابرابری در محلات حاشیه‌نشین نیز همواره جزء اهداف سیاست‌های دولت قرار داشته است (سجودی و جلیلی، ۱۳۹۹). همواره به دلیل پیچیدگی ماهیت فقر، تعریف آن با چالش مواجه بوده است؛ ولی، به طور کلی، فقر سلامت و رفاه را به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد (مسعودی پور و همکاران، ۱۳۹۷). برداشتن گام‌های اساسی برای مبارزه با فقر نیازمند شناخت فقر و عوامل اثرگذار بر آن است. با توجه به گستره پهنای جغرافیایی ایران، شناخت استان‌های با شدت فقر بیشتر و متغیرهای اثرگذار بر سطح فقر به منظور اعمال سیاست‌های اقتصادی برای کاهش فقر ضروری است (خداداد کاشی و شمسی، ۱۳۹۱). با وجود اینکه دولت‌ها در تلاش مستمر برای ایجاد عدالت و رفع فقر هستند، فقر همیشه در شهرها خود را نشان می‌دهد و در محلات حاشیه‌نشین حضوری پایدارتر و پررنگ‌تر دارد. در همین راستا، در استان خوزستان و به ویژه در شهر اهواز، به دلایل مختلف، شاهد شکل‌گیری و گسترش محلات حاشیه‌نشین بوده‌ایم؛ با این حال، به اندازه نیاز و ضرورت این مناطق هنوز سازمان‌ها و مؤسسات خیریه در آن‌ها فعال نشده‌اند؛ از همین رو، پژوهشگر در این مطالعه به دنبال پاسخ این پرسش است که عوامل و راهکارهای تحول خدمت‌رسانی مؤسسات خیریه در این مناطق کدام‌اند و چه موانع و چالش‌هایی در این مسیر وجود دارند.

همه استان‌های ایران درگیر حاشیه‌نشینی به عنوان یک مشکل و چالش دارای اولویت توجه نیستند. در میان استان‌های کشور، خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، تهران، کردستان، همدان و خوزستان دارای نرخ حاشیه‌نشینی بیشتر از متوسط کشوری هستند. متوسط حاشیه‌نشینی در ایران ۸ تا ۱۱ درصد اعلام شده است؛ در حالی که در اهواز، مرکز استان خوزستان، به ۳۰ درصد می‌رسد که بالغ بر ۴۰۰ هزار نفر از جمعیت این شهر است.

بسیاری از عوامل تاریخی - ساختاری که در رابطه با علل شکل‌گیری و گسترش حاشیه‌نشینی در مناطق مختلف ایران بیان شدند درباره استان خوزستان با شدتی بیشتر صدق می‌کنند؛ زیرا خوزستان به طور ویژه درگیر کشف نفت در دوره

قاجار، اصلاحات ارضی دوره پهلوی دوم، شرکت‌های کشت و صنعت و سیاست‌های مبتنی بر رشد اقتصادی دهه ۱۹۵۰ و جنگ تحمیلی بوده است (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹). مجموع عوامل پیش‌گفته از یک سو و بهبود تدریجی زیرساخت‌های صنعتی و کشاورزی از سوی دیگر باعث نقل و انتقالات شدید جمعیتی در استان شد؛ به گونه‌ای که خالص مهاجرت شهرهای خوزستان برای مثال در فاصله سال‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۵ حدود ۱۷۳ هزار نفر بوده است. طبیعی است اسکان این جمعیت تازه‌وارد به نقاط شهری، بدون آنکه پیش‌تر تحولی در مدیریت شهری رخ داده باشد، سبب شکل‌گیری چالش‌ها و بحران‌های شهری شده است. متأثر از همین شرایط است که اولین مناطق حاشیه‌ای استان در کلگه مسجدسلیمان و بریم آبادان شکل می‌گیرند (بهمنی و همکاران، ۱۳۹۷).

۲- پیشینه پژوهش

فعالیت‌های خیرخواهانه در ایران باستان به شکل فردی و شخصی انجام می‌شده‌اند و طبق بررسی‌های تاریخی، پیروان زرتشت زمین‌های وقفی خود را در اختیار موبدان قرار می‌دادند تا از درآمدهای حاصل، هزینه‌ای هیزم آتشکده، مخارج زندگی موبدان و زائران و کشاورزان بی‌بضاعت را تأمین کنند (اصغری، ۱۳۹۰). اقدامات خیرخواهانه فعالیت‌هایی انسانی و فراگیر هستند؛ مختص دین و ملتی مشخص نیستند و در تمامی جوامع و ادوار وجود داشته‌اند؛ ولی به تدریج این اقدامات از شکل سنتی خارج و به صورت سازمان یافته و منسجم در قالب مؤسسات خیریه انجام شدند. در این میان، مؤسسات خیریه نقشی کلیدی را در کمک‌رسانی به عهده گرفتند و به منظور اجرای اهداف خیرخواهانه، نقش کانال و مسیر را برای رساندن هدایای اهداکنندگان کمک به دریافت‌کنندگان نیازمند ایفا کردند. در اواخر قرن نوزدهم بود که کارکنان مؤسسات خیریه دریافتند شکل و نحوه کمک و فعالیت خیرخواهانه باید تغییر کند؛ در این برهه، در راستای انجام اموری خیرخواهانه تلاش شد که هدفشان رفع فقر به طور کامل در میان نیازمندان بود؛ به این ترتیب، نگرش نسبت به اقدامات خیرخواهانه مؤسسات خیریه تغییر کرد (Halloran, 1991). در مطالعه‌ای که توسط اختیاری امینی (۱۳۹۱) در رابطه با عوامل مؤثر بر کمک‌های خیریه در استان‌های کشور از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۷ انجام شد، مشخص شد بعد خانوار و نسبت زنان سرپرست خانوار تأثیری معنادار بر نسبت کمک‌های خیریه مردم ندارند؛ اما درآمد سرانه تأثیر منفی بر کمک‌های خیریه نسبت به درآمد دارد حق‌دوست (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی نقش ارتباطات میان‌فردی و ارتباطات جمعی در گرایش کمک به خیریه‌ها در میان خیرین شهر تهران را به طور تطبیقی بررسی کرد. نتایج این پژوهش نشان داد بین ارتباطات میان‌فردی و مؤلفه‌های آن (ارتباط کلامی و غیرکلامی، بازدید از یک خیریه، ارتباط میان‌فردی در گروه دوستان و خانواده، ارتباط میان‌فردی با واسطه شبکه‌های اجتماعی) رابطه‌ای معنادار با گرایش نیکوکاران برای کمک به خیریه وجود دارد در پژوهشی دیگر، جایگاه انفاق و خاستگاه اجتماعی و اقتصادی آن در شهر بهبهان بررسی شد. نتایج این پژوهش نشان داد درصدی جالب توجه از افراد انفاق‌های واجب و مستحب خود را پرداخت می‌کنند و انفاق‌های واجب و مستحب با درآمد و تحصیلات رابطه‌ای معنادار و مثبت دارند (موسایی، ۱۳۸۷). در پژوهشی دیگر، مشخص شد هویت و انسجام اجتماعی، اعتمادسازی و سایر مؤلفه‌های مهم مانند یادگیری و ابعاد سرمایه اجتماعی ممکن است به بهبود فعالیت‌های خیرخواهانه بینجامد (چیت‌سازیان و صادقی‌کیا، ۱۳۹۸). در مطالعه‌ای دیگر که بر فعالیت‌های خیرخواهانه در مالزی متمرکز بوده است، کاهش فقر در محلات مختلف با تکیه بر توسعه کارآفرینی اجتماعی و افزایش کیفیت راهنماهای محلی مطالعه شده است (Murphy et al., 2017).

در همین راستا، پژوهشی دیگر در ژاپن در سال ۲۰۱۹ با هدف بررسی بخشش یا اهدا بر اساس زیرساخت تأمین مالی جمعی انجام شد. این پژوهش نشان داد افراد خیر عموماً به میزان کمک مالی اهداشده توسط دیگر خیرین توجه می‌کنند و

مشخص شد اگر میزان دو کمک مالی آخر تقریباً یکسان باشد، میزان کمک مالی اهداکننده بعدی احتمالاً مطابق آخرین کمک مالی انجام شده خواهد بود و زمانی که میزان کمک‌های مستمر جدید افزایش پیدا کند، این احتمال افزایش می‌یابد. همچنین، اگر دامنه میزان کمک‌ها مقادیری کم را شامل شود و فرد اهداکننده بتواند این اطلاعات را مشاهده کند، احتمال اینکه کمک وی نیز در همان دامنه قرار بگیرد افزایش می‌یابد (Sasaki, 2019). همچنین، پژوهشی در سال ۲۰۱۹ یک زیرساخت تأمین مالی جمعی را در ایتالیا بررسی کرد و نشان داد مجموعه روابط نوظهور باعث ایجاد اکوسیستم تجاری تأمین مالی اجتماعی می‌شود و سکوی جمع‌آوری سرمایه به عنوان قانونی برای به اشتراک‌گذاری دانش و ارائه خدمات به مجموعه‌ای از افراد مختلف عمل می‌کند. مجدداً، در سال ۲۰۱۹، طی یک مطالعه تجربی برخط در سایت ترکی آمازون، تأثیر اطلاعات بر روی اثربخشی کمک بر رفتار اهدا یا بخشش تحلیل شد. طبق پژوهش کرو^۱ و همکاران، قدرت پیش‌فرض‌ها به جهت‌گیری مشتری یا نیاز آن به کنترل در تصمیم‌گیری وابسته است و داشتن پیش‌فرض برای اهدا کردن یا انجام کار خیر ناشی از احساس عاطفه است؛ بنابراین، با تقویت احساس عاطفه افراد می‌توان آن‌ها را برای انجام کار خیر تشویق کرد (Crow et al., 2019).

در یک جمع‌بندی، می‌توان گفت پژوهش‌های داخلی و خارجی زیادی در زمینه فعالیت مؤسسات و سازمان‌های خیریه در مناطق روستایی و شهری انجام شده‌اند؛ ولی تعدادی اندک از این پژوهش‌ها موانع و چالش‌های پیش‌روی این مؤسسات در محلات حاشیه‌نشین شهری را بررسی کرده‌اند. علاوه بر این، با توجه به تعداد جالب توجه این محلات در اهواز و جمعیت تقریباً ۴۰۰ هزار نفری آن‌ها (که توسط مسئولان مختلف در سال‌های گذشته اعلام شده است)، ضرورت دارد شرایط و زمینه‌هایی که بر عدم حضور و مشارکت فعال این مؤسسات و سازمان‌ها در این محلات اثرگذار هستند کشف شوند.

۳- چارچوب مفهومی

در پژوهش کیفی، برخلاف پژوهش کمی، استفاده از دیدگاه‌های نظری در راستای نظریه‌آزمایی انجام نمی‌شود، بلکه با هدف حساسیت نظری از آن‌ها استفاده می‌شود.

۳-۱- نظریه رفتاری/تصمیم‌گیری فقر

این نظریه تصمیم‌های اقتصادی افراد را به نتایجی مانند رفاه یا فقر نسبت می‌دهد؛ یعنی افراد فقیر نسبت به چنین تجربه‌ای پاسخ‌گو هستند که این امر عمدتاً با ویژگی‌های شخصی و نقص در قضاوت در ارتباط است. این نظریه استدلال می‌کند مداخله دولت برای مقابله با فقر هیچ کمکی نخواهد کرد یا کمکی ناچیز خواهد کرد؛ زیرا ویژگی‌های که باعث فقر می‌شوند با نیروهای بازار اعطا یا تعیین شده‌اند (Eigbiremolen, 2018). در این رشته از ادبیات کلاسیک که فرض می‌کند بهره‌وری کم یا مشارکت نداشتن در بازارها نتیجه انتخابی آگاهانه است، اعتقاد بر این است که افراد خودشان در تأثیرگذاری بر درآمدهایشان نقشی فعال دارند و محیط اجتماعی و یا سیاسی پیرامون آنان هیچ نقشی در این رابطه ندارد؛ بنابراین، پیش‌فرض اساسی این است که با وجود گزینه‌های در دسترس، آن‌ها هنوز هم گزینه‌هایی را انتخاب می‌کنند که دسترسی آن‌ها را به منابع اقتصادی محدود می‌کند و در نتیجه، خطر ابتلا به فقر را افزایش می‌دهند (Blank, 2010).

^۱. Crow

۲-۳ نظریه سرمایه انسانی فقر

نظریه سرمایه انسانی مبانی مفهومی را برای رابطه مثبت بین آموزش و کاهش فقر فراهم می‌کند (Schultz, 1961). هسته اصلی نظریه اقتصادی ارتدوکس متکی بر پیش‌فرض‌های رقابت کامل و تعادل بازار است که مستلزم وجود رابطه‌ای قوی بین دستمزدها و بهره‌وری حاشیه‌ای است. تقاضایی که در بازار کار وجود دارد به وسیله رشته‌ای از ویژگی‌ها و مهارت‌های مربوط به کارگران تعیین می‌شود. مهارت‌های کارگران موجب توسعه و گسترش نظریه سرمایه انسانی می‌شود. بر این اساس، بخشی از اقتصاد نئوکلاسیک متمرکز است بر انتخاب‌های فردی در ارتباط با آموزش و رابطه بین آموزش، پرورش و تحرک (به عنوان تعیین‌کننده‌های سرمایه انسانی) تا تفاوت در درآمد را توضیح دهد. البته هنوز هم به نقشی که سایر عوامل مانند نهادهای اقتصادی و هنجارهای اجتماعی می‌توانند در این باره داشته باشند، هیچ اشاره‌ای نشده است یا اشاره‌ای اندک به آن شده است (Davis & Sanchez-Martinez, 2014).

۳-۳ نظریه فرهنگ فقر

در نظریه فرهنگ فقر که به نظریه مشهور است، بر این موضوع تأکید شده است که فرهنگ فقر واکنشی به جایگاه طبقه‌ای از جامعه است که تحت تأثیر ساختارهای جامعه و به لحاظ اقتصادی به حاشیه رانده می‌شوند و فرهنگی را شکل می‌دهد که از نسلی به نسل دیگر منتقل و موجب می‌شود فرزندان این افراد و خانواده‌ها هم در تله محرومیت و دور باطل فقر که مجموعه‌ای است در هم تنیده از فقر، ضعف جسمانی، انزوا و بی‌قدرتی و آسیب‌پذیری، در این مناطق باقی بمانند و علاوه بر آنکه تحت تأثیر این محرومیت‌ها توان رهایی از این شرایط و مشکلات را ندارند، هر روز نیز بر مشکلاتشان افزوده شود (Chambers, 1987) از نظر اسکار لویس، مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگ فقر عبارت از مشارکت نکردن فقرا در اقدامات مؤسسات عمومی به عنوان عضوی از جامعه، استفاده نکردن یا بهره‌برداری ناپذیر از خدمات عمومی و دولتی، بی‌اعتمادی به نهادها و سازمان‌های دولتی، تنفر از پلیس، دریافت وام از رباخواران با بهره سنگین، محرومیت کودکان از حمایت‌های خانوادگی و اجتماعی، سن کم آغاز روابط جنسی، خرید اسباب و لباس کهنه، پرخاشگری و نزاع‌های فردی و جمعی، زندگی در خانه‌های کوچک، پرجمعیت و نامناسب، پایین بودن سطح درآمد و ناتوانی در تأمین معاش، بی‌سوادی و کم‌سوادی، کار کودکان و زنان هستند (Lewis, 1998).

۴- روش پژوهش

در این پژوهش، از رویکرد کیفی و روش داده‌بنیاد کلاسیک بهره گرفته شده است. این روش در برخی از منابع نسخه ظاهرشونده یا گلیر نیز معرفی شده است. جامعه هدف در این پژوهش شامل کسانی است که به عنوان مطلعان کلیدی مرتبط با فعالیت‌های خیریه‌ای در اهواز فعالیت می‌کنند و شامل برخی از کارمندان، مردم محلی ساکن در محلات حاشیه‌نشین و کارشناسان مرتبط هستند که با روش نمونه‌گیری نظری از چندین محله یا اداره شهر اهواز انتخاب شدند. در انتخاب مصاحبه‌شوندگان سعی شد اصل اطلاع دقیق داشتن از موضوع مورد بررسی رعایت شود. پس از هر مصاحبه، به هر یک از مصاحبه‌شوندگان کد معرفی اختصاص داده شد. از طریق مصاحبه عمیق نیمه‌ساخت‌یافته داده‌ها گردآوری شد و گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که افزایش داده‌ها به برساخت شاخص و مؤلفه‌های جدید منجر نشد؛ به عبارتی، اشباع نظری و کفایت حجم نمونه محقق شد. این پژوهش با مصاحبه و گردآوری داده‌ها از ۱۶ نفر به کفایت حجم نمونه رسید. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها در روش به‌کارگرفته‌شده در این پژوهش در مسیری رفت و برگشتی با فرآیند گردآوری داده‌ها در هم تنیده شده است و به طور متناوب انجام شده است. به طور هم‌زمان، داده‌ها گردآوری، کدگذاری و تحلیل شدند. کدگذاری در

رویکرد نظریه داده‌بنیاد کلاسیک (ظاهرشونده) شامل دو مرحله اصلی و سه گام است. مرحله اول شامل کدگذاری جوهری (کدگذاری واقعی) با دو گام (کدگذاری باز و کدگذاری انتخابی) و مرحله دوم شامل کدگذاری نظری است.

جدول ۱. مراحل کدگذاری در رویکرد نظریه داده‌بنیاد کلاسیک

Table 1. Coding steps in the classic grounded theory approach

مراحل کدگذاری با رویکرد کلاسیک (ظاهرشونده)	
کدگذاری جوهری (واقعی)	کدگذاری باز
	کدگذاری انتخابی (محوری)
کدگذاری نظری	کدگذاری نظری

همچنین، در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها در کنار تکنیک مصاحبه نیمه‌ساخت یافته، از یادداشت میدانی در حین مصاحبه‌ها استفاده شد. افکار و نگرش‌هایی که در حین مصاحبه به ذهن پژوهشگر رسیدند، برای سازمان‌دهی مصاحبه‌های بعدی و فهم نکات کلیدی یادداشت شدند و برای توسعه مراحل رویش مفاهیم به کار آمدند. همچنین، یکی دیگر از ابزارهای به‌کاررفته در این پژوهش یادداشت‌های میدانی و یادداشت‌های تحلیلی است. این یادداشت‌ها هم‌زمان با کدگذاری داده‌های متنی در هر مصاحبه ثبت شدند. یادداشت‌های تحلیلی برای مستندسازی و تأمل در فرآیندهای کدگذاری و شکل‌گیری و رویش شاخص‌ها و مؤلفه‌ها بسیار مفید بودند و در تدوین خط داستان پژوهشگر را یاری کردند.

۵- یافته‌ها: مفاهیم استخراج شده

یافته‌های این بخش بر اساس الگوی روش نظریه داده‌بنیاد گلنزر در سه بخش کدگذاری باز، انتخابی و نظری ارائه شده است. پس از کدگذاری باز و تولید اولیه مفاهیم، در بخش کدگذاری انتخابی ۴ مقوله عمده به دست آمدند.

جدول ۲. مفاهیم و مقوله‌های کشف شده

Table 2. Discovered concepts and categories

مفاهیم اولیه	مقوله‌های عمده	مقوله هسته
	ضعف سرمایه اجتماعی	چالش‌های چندبعدی
	درون‌منطقه‌ای	فعالیت خیرخواهانه در محلات حاشیه‌نشین
	بی‌ثباتی شغلی نهادینه‌شده	
	احساس فقر چندبعدی	
	کار خیر غیرسیستماتیک	
	ترکیبی بودن چالش‌های محلات حاشیه‌نشین	

مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر ۱۶ نفر از فعالان حوزه خیرخواهانه و سازمان‌های مردم‌نهاد، مسئولان یا مطلعان محلی هستند که از وضعیت فعالیت‌های خیرخواهانه و توزیع کمک‌ها در این محلات اطلاع دارند. این افراد ساکن محلات حاشیه‌نشین اهواز بودند که از ۴ محله پرجمعیت کریشان، کوی علوی، ملاشیه و منبع آب انتخاب شدند. انتخاب افراد بر

اساس نمونه‌گیری نظری و با روش گلوله‌برفی و معرفی توسط مطلعان انجام شد. از مصاحبه‌شوندگان درباره موانع و چالش‌های فعالیت مؤسسات خیریه در محلات حاشیه‌نشین شهر اهواز پرسش‌هایی پرسیده شد و همچنین، از خبرگان و کارشناسان خواسته شد تا راهکارهای خود را در این زمینه ارائه دهند. پاسخ مصاحبه‌شوندگان در قالب داده‌های کیفی از طریق کدگذاری جوهری (کدگذاری باز و کدگذاری انتخابی) و کدگذاری نظری تحلیل شد.

جدول ۳. مشخصات مشارکت‌کنندگان

Table 3. Details of the participants

محل زندگی		تحصیلات		سن		جنس			
حاشیه شهر	شهر	ارشد و بالاتر	کارشناسی	متوسطه اول و دوم	بالاتر از ۳۰	۲۱ تا ۳۰	۱۰ تا ۲۰ سال	مرد	زن
شهر								۳	۱۳

۵-۱ ضعف سرمایه اجتماعی درون منطقه‌ای

مشارکت‌کنندگان پژوهش اذعان دارند در محلات حاشیه‌نشین سرمایه اجتماعی با وجود پیوندهای خویشاوندی و قومی کم است و به مثابه عاملی منفی در جلب مشارکت خیرین یا موفقیت خیریه‌های فعال عمل می‌کند. در این مناطق قومیت‌گرایی شدید متداول است و افراد تمایل دارند فرایند دریافت و توزیع حمایت را در مسیرهای خویشاوندی هدایت کنند. مشارکت‌کننده کد (۱) در این باره می‌گوید:

«توی این محلات مردم بسیار نجیب هستند؛ اما بر اساس چیزی که در اینجا اهمیت ویژه دارد، یعنی حمایت از خویشاوند، کارهای خود را سامان می‌دهند. این به خودی خود نه فقط منفی نیست بلکه مثبت است؛ اما در برخی از کارهای اداری و سازمانی به عاملی منفی تبدیل می‌شود».

مشارکت‌کننده کد (۵) می‌گوید:

«مشکلی که هست این است که بسیاری از محلات حاشیه‌نشین به لحاظ نمای شهری شرایطی مناسب ندارند. دولت در فعالیت‌هایی که به بخش کالبدی مربوط است، نقشی زیاد می‌تواند داشته باشد؛ زیرا اگر بخواهیم خیابان‌های این محلات را آسفالت کنیم و برای افزایش امنیت چراغ بگذاریم به دولت نیاز داریم؛ اما متأسفانه توجه چندانی به این محلات نمی‌شود». مشارکت‌کنندگان با اذعان به وضعیت نامطلوب محله و شرایط بهداشتی آن معتقد هستند تلاش‌های خیرین در یک بستر نامناسب بهداشتی نمی‌تواند اثرات مطلوب مدنظر را بر جای بگذارد؛ زیرا بسیاری از ساکنان این محلات بدون رعایت ابتدایی‌ترین اصول مراقبت بهداشتی به زباله‌گردی در سایر محلات شهری مشغول هستند.

مشارکت‌کننده کد (۱۳) می‌گوید:

«آب شرب ملاتیه بدون دستگاه آب تصفیه قابل استفاده نیست. هزینه خرید و نگهداری این دستگاه‌ها هم زیاد است. یک دستگاه را نصب کرده بودیم که بعد از مدتی به دلیل عدم رعایت نکات بهداشتی و استفاده از آب آن برای مصارف غیرشرب همه زحمات هدر رفت».

۵-۲ بی‌ثباتی شغلی نهادینه شده

وضعیت شغلی مشارکت‌کنندگان در محلات حاشیه‌نشین تحت بررسی نشان‌دهنده یک بی‌ثباتی فراگیر است و با توجه به

اینکه در نتیجه چنین وضعیتی درآمدی ثابت به دست نمی‌آید، انجام هر گونه فعالیت خیریه با چالش اساسی مواجه می‌شود. خبرگان دانشگاهی مشارکت‌کننده معتقد هستند وضعیت بی‌ثباتی شدید شغلی نشان می‌دهد در این محلات فرهنگ کار و نگرش به آن سبب شده است افراد اعتنایی چندان به پایداری شغلی نداشته باشند و به طرز ناهماهنگانه شده در بخش اقتصاد غیررسمی فعال باشند.

مشارکت‌کننده کد (۹) می‌گوید:

«قبل از هر فعالیت خیریه مالی، باید فعالتهای آگاهی‌بخشی و توانمندسازی در این مناطق اجرا شوند و افراد متوجه این نکته شوند که شغل پایدار را چگونه می‌توانند به دست بیاورند. اگر چنین عمل شود، تحصیل فرزندان اهمیت پیدا می‌کند و نظمی در این زمینه ایجاد می‌شود. اثر دیگر آن این است که بچه‌ها دنبال زباله‌گردی نمی‌روند و مسیر زندگی‌شان درست می‌شود».

مشارکت‌کنندگان معتقد هستند حضور خانوادگی در اقتصاد غیررسمی در سال‌های گذشته در مناطق حاشیه‌نشین افزایش یافته است و در نتیجه چنین وضعیتی فعالتهای خیرخواهانه در این مناطق پیچیده‌تر می‌شوند؛ زیرا افراد حاضر به مشارکت پایدار در فرایند آموزش و یادگیری نیستند و پاداش‌های نقدی دریافت‌شده فوری در فعالتهایی مانند زباله‌گردی را ترجیح می‌دهند. یکی دیگر از مشارکت‌کنندگان (کد ۱۰) تجربه خود را چنین بیان می‌کند:

«زمانی که بچه‌ها پاداش فوری و نقد می‌گیرند و با تحویل زباله‌ها به انبارهای ضایعاتی در پایان روز مزد خودشان را می‌گیرند، چطور می‌شود آن‌ها را متقاعد کرد تا از وجه نقد دست بکشند و به سراغ کارهایی بیایند که بازدهی‌شان تأخیر دارد و مستلزم طی کردن مسیر آموزش است».

۳-۵ احساس فقر چندبعدی

شاخص فقر چندبعدی ناظر بر فقدان فرصت‌ها و ظرفیتهای اولیه انسانی است و در سه بعد کلی آموزش، بهداشت و معیارها و استانداردهای زیست قابل بررسی است.

در پژوهش کنونی نیز نخبگان اذعان دارند بسیاری از ساکنان محلات حاشیه‌نشین درگیر فقر چندبعدی هستند؛ به همین دلیل، اولین قدم در مسیر مبارزه با فقر و محرومیت آگاهی از وضعیت فقر در میان آنان است. مشارکت‌کننده کد (۹) در این باره می‌گوید:

«بررسی وضعیت در کشورهای خاورمیانه در این شاخص و ارائه راهکارهای علمی و عملی به تصمیم‌گیرندگان اقتصادی و سیاست‌گذاران کشور کمک می‌کند. یکی از مهم‌ترین آرمان‌های «اهداف سند توسعه هزاره سازمان ملل متحد ریشه‌کنی فقر و گرسنگی مطلق است که در قالب دو هدف فرعی شکل گرفته است. کاهش ۵۰ درصدی افرادی که درآمدشان کمتر از یک دلار در روز است و افرادی که از گرسنگی رنج می‌برند نمونه‌ای از این اهداف است. پیچیدگی موضوع فقر با توجه به روند بسیار مخرب آن در توسعه اقتصادی کشورها نیازمند تدابیر ملی و بین‌المللی است».

از نظر مشارکت‌کنندگان، در محلات حاشیه‌نشین اهواز در دهه گذشته، بهبودی نسبی از نظر وضع سکونت و منازل و معابر رخ داده است که قابل انکار نیست؛ با وجود این، در یک ارزیابی کلی، هنوز تا رسیدن به سطح مطلوب فاصله‌هایی وجود دارد که خیرین می‌توانند در این شاخص‌ها به شکل حرفه‌ای ورود کنند.

مشارکت‌کننده کد (۱۰) در این باره می‌گوید:

«فقر از مهم‌ترین پیامدهای توزیع ناعادلانه و نابرابر اقتصادی در جامعه در میان افراد است. وجود فقر مبین بر عملکرد نادرست سازوکارهای توزیع درآمد و ثروت در درون ساختار اقتصادی و اجتماعی است که به نوبه خود، موجب ایجاد آثاری

نامناسب در این ساختار می‌شوند. تداوم این فرآیند تنش‌های اقتصادی و اجتماعی شدیدی را در پی خواهد داشت که کل جامعه را در بر می‌گیرد و مقابله با آن هم بسیار دشوار است؛ ولی در محلات حاشیه‌نشین، این موضوع پیچیدگی ویژه خود را دارد. فقر و نابرابری موجب بروز مشکلات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی می‌شوند. سطح بالای نابرابری و فقر سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی را تضعیف می‌کند؛ به این صورت که نابرابری درآمد موجب افزایش بدگمانی و استرس در میان افراد جامعه می‌شود، مشارکت اجتماعی را کاهش می‌دهد و همچنین، موجب واکنش‌های خشم‌آلود افراد نسبت به وقایع پیرامون آن‌ها می‌شود».

یا مصاحبه‌شونده کد (۴) درباره فقر چندبعدی در محلات حاشیه‌نشین می‌گوید:

«چند مشکل در منطقه ما هست که یکی از آن‌ها فقر است. چیزیای دیگه هم هست؛ ولی فقر ریشه خانواده را خشک می‌کند. می‌دانید چرا؟ چون فقط بحث نبودن نان برای خوردن نیست؛ فقر بچه‌ها را بیچاره کرده و دنبال کار فرستاده است». مشارکت‌کنندگان باور دارند در حقیقت، فقر وضعیتی است که در آن رفاه فرد یا خانوار در سطحی کمتر از سطح استاندارد قرار داشته باشد. تاریخ شاهد رشد اقتصادی در جهان بوده است؛ ولی فقر اقتصادی همچنان به عنوان واقعیتی انکارناپذیر در زندگی بشر وجود دارد.

۴-۵ کار خیر غیرسیستematیک

مشارکت‌کنندگان اذعان دارند در حوزه فعالیت‌های خیرخواهانه و حمایت‌های اجتماعی از ساکنان این مناطق، نظمی مشخص وجود ندارد و به همین دلیل، از اثربخشی کمک‌های انجام‌شده کاسته می‌شود. از نظر آنان، فعالیت‌ها در این حوزه تابع جزئیات مرتبط با نظم و تخصص نیست و مبتنی بر نیازهای معیشتی و ابتدایی است. مشارکت‌کننده کد (۵) در رابطه با نحوه فعالیت‌های خیرخواهانه در مناطق حاشیه‌نشین می‌گوید:

«آنچه مردم به عنوان مشکل تشخیص می‌دهند و آنچه واقعاً مشکل است بسیاری از جاها با هم انطباق ندارند. هیچ نظم مشخصی هم در این زمینه وجود ندارد. مردم انتظار کمک‌های مالی نقد دارند و خیرین پیش‌شرط‌های توانمندسازی و آموزشی دارند».

مشارکت‌کننده کد (۱۴) با اشاره به تفاوت اولویت‌های مردم محلی و خیرین در این باره می‌گوید:

«نمی‌شود حرف مردم محلی را نادیده گرفت؛ اما واقعاً بر اساس آن هم نمی‌توان عمل کرد؛ زیرا مردم اشراف دقیق به داده‌ها ندارند. مردم در اینجا دشواری‌ها و رنج‌هایی دارند که می‌خواهند خیلی زود کمک بگیرند و آن‌ها را رفع کنند؛ اما ظرفیت و امکانات کار خیریه این اندازه نیست».

۵-۵ ترکیبی بودن چالش‌های محلات حاشیه‌نشین

از نظر نخبگان مشارکت‌کننده در این پژوهش، حاشیه‌نشینی در اهواز بسیار گسترده است و محلاتی مختلف را شامل می‌شود که در آن‌ها ترکیبی از مشکلات و چالش‌ها به طور هم‌زمان وجود دارند. این مشکلات متعدد طیفی وسیع از حوزه عمران تا آموزش و بهداشت و ... را در بر می‌گیرند که این موضوع فعالیت مؤسسات و سازمان‌های خیریه را برای مشارکت سازنده در این محلات دشوار می‌کند.

مشارکت‌کننده کد (۶) با اشاره به پیچیدگی شرایط محلات حاشیه‌نشین می‌گوید:

«این محلات کلکسیون از مشکلات هستند. سازمان خیریه نه آنقدر بودجه دارد و نه آنقدر توان که بتواند همه آن‌ها را

پوشش دهد و حل کند».

۶- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به منظور شناسایی چالش‌های عمده محلات حاشیه‌نشین در جلب فعالیت‌های خیریه‌ای انجام شده است. با توجه به شرایط ویژه ساختاری، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی محلات حاشیه‌نشین، انجام فعالیت‌های خیریه‌ای در این مناطق با پیچیدگی‌هایی ویژه همراه است.

در اهواز حاشیه‌نشینی همواره بستری برای فقر و محرومیت در حوزه‌های مختلف بوده است که زیست ساکنان را با چالش مواجه می‌کند و بیشتر ساکنان این محلات ضمن آنکه با رنج مضاعف مواجه هستند، در معرض آسیب‌های اجتماعی ناشی از این فقر و محرومیت نیز قرار دارند.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد ضعف سرمایه اجتماعی در محلات حاشیه‌نشین به عنوان عاملی منفی در جلب مشارکت خیریه‌ها و توزیع کمک‌های آنان عمل می‌کند. محلات حاشیه‌نشین اهواز نیز درگیر معضلات فراوان هستند که در کنار فقر و فرهنگ فقر، مهاجرت و سایر آسیب‌ها، چرخه محرومیت و دور باطل فقر و آسیب‌های اجتماعی را در میان ساکنان به وجود آورده‌اند. نتایج این پژوهش از همین منظر با نظریه فرهنگ فقر (Lewis, 1998) و نظریه تله محرومیت که به عنوان چارچوب مفهومی این پژوهش انتخاب شده بودند نیز تطابق دارند که بر عواملی تأکید می‌کنند که موجب ایجاد محرومیت‌های اساسی برای ساکنان محلات حاشیه‌نشین شده‌اند.

ترکیبی بودن چالش‌ها یکی دیگر از مقوله‌هایی است که در این پژوهش احصا شد. از نظر نخبگان مشارکت‌کننده در این پژوهش، حاشیه‌نشینی گونه‌ای از شهرنشینی همراه با ترکیبی از مشکلات حاد و پیچیده است که صورت بحرانی آن ممکن است موجب شکل‌گیری انواع آسیب‌های اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و امنیتی شود. ترکیبی بودن مشکلات و چالش‌های این محلات کار مؤسسات و سازمان‌های خیریه را برای مشارکت سازنده در این محلات دشوار می‌کند. از نظر مشارکت‌کنندگان در اهواز محلات حاشیه‌نشین عمدتاً در نتیجه تکانه‌های اقلیمی و جنگ تحمیلی رشد و گسترش یافته‌اند و ناکارآمدی و ناتوانی مدیریت شهری نیز در رشد بی ضابطه آن‌ها بی‌تأثیر نبوده است. و فعالیت و حمایت سازمان‌ها و نهادهای خیریه نیز نتوانسته به شکل موثری از رنج زیست در این مناطق بکاهد. با این وجود امکان اشتغال در بخش غیررسمی و فعالیت‌های واسطه‌گری، دست‌فروشی و موارد مشابه فرصت‌هایی محدود را در اختیار این خانوارها قرار داد تا زندگی خود را سامان نسبی دهند.

همان‌طور که در بخش تحلیل مشخص شد، چالش‌های چندبعدی پیش‌روی فعالیت خیرخواهانه در محلات حاشیه‌نشین اهواز به عنوان مقوله هسته این پژوهش شناسایی شد که برخی از ابعاد آن با سرمایه اجتماعی مرتبط هستند و بدون تقویت اعتماد و جلب مشارکت مردم امکان رفع موانع ایجادشده در این حوزه وجود نخواهد داشت. تقویت این مؤلفه‌ها هم‌نیازمند اعتنا به دلایل واقعی وضعیت کنونی است که لازم است مسئولان به آن توجه کنند. از سوی دیگر، وجود فقر گسترده و افزوده شدن بر شمار افراد نیازمند، آن‌هم در محلاتی که خود تا پیش از این با چالش‌های متعدد مواجه بودند، کار خیرخواهانه را با چالش مواجه می‌کند. از نظر خیرین استان، نه بضاعت تحت پوشش قرار دادن همه افراد نیازمند وجود دارد و نه امکان حل همه مشکلات اساسی نیازمندان در بستر خیرخواهانه منطقی و میسر است؛ با وجود این، برخی از اهالی این دیدگاه را دارند که فردی از بیرون بیاید و همه مشکلات را حل کند. مجموع چنین وضعیتی نوعی پیچیدگی ذهنی و عینی را بر سر راه فعالیت مؤسسات و سازمان‌های خیریه در محلات حاشیه‌نشین اهواز ایجاد کرده است.

علاوه بر این، یکی دیگر از ابعاد مقوله هسته ظهوریافته این پژوهش به آشفتگی و بی‌نظمی خود این مؤسسات خیریه و

عدم وجود نقشه راه آن‌ها بازمی‌گردد. با وجود تمام چالش‌های موجود، همان مقدار تلاش و حضور این مؤسسات در محلات حاشیه‌نشین تحت تأثیر این بی‌برنامگی قرار می‌گیرد و اثرات پایدار آن به حداقل می‌رسند. با در نظر داشتن این وضعیت و با محور دانستن مقوله هسته چالش‌های چندبعدی پیش‌روی فعالیت خیرخواهانه در محلات حاشیه‌نشین اهواز، می‌توان گفت تلاش و مساعدت چندسویه دولت، مردم و بخش خیریه برای غلبه کردن بر مشکلات موجود در مسیر موفقیت و خدمت‌رسانی مطلوب‌تر در این زمینه ضروری است. از یک سو، انتظارات و فرهنگ عمومی ساکنان محلات حاشیه‌نشین باید بر اساس واقعیت‌های پیرامونی بازناندیشی شوند و از سوی دیگر، دولت باید به مجموعه اقدامات خیرخواهانه و انسان‌دوستانه در این مناطق سامان دهد.

۷- منابع

- ابراهیم‌زاده، ع، وارثی، ح. ر، و اکبری، م. (۱۳۸۹). نقش مهاجرت‌های روستایی در اسکان غیررسمی (مطالعه موردی: متروپل اهواز). *پژوهش‌های روستایی*، ۱(۱)، ۱۶۷-۱۹۱.
- اختیاری امینی، ن. (۱۳۹۱). *عوامل مؤثر بر کمک‌های خیریه در استان‌های ایران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، پژوهشکده امور اقتصادی، دانشگاه علامه محدث نوری، مازندران.
- اصغری، م. (۱۳۹۰). رویکرد جرم‌شناختی به جرایم مؤسسات خیریه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- امیری، م، پورموسوی، س. م، و صادقی، م. (۱۳۹۲). مطالعه آسیب‌های اجتماعی ناشی از حاشیه‌نشینی در منطقه ۱۹ شهرداری تهران از دیدگاه مدیران شهری. *فصلنامه علمی-پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری*، ۲(۵)، ۱۱۹-۱۳۷.
- 20.1001.1.23452870.1392.2.5.9.6
- بهمنی، س، همتی، ر، ملتفت، ح، و ایزدی جیران، ا. (۱۳۹۷). مرور نظام‌مند مطالعات انجام‌شده در زمینه حاشیه‌نشینی (۱۳۷۵ تا ۱۳۹۶). *رفاه اجتماعی*، ۱۸(۷۱)، ۸۵-۱۳۳. <http://dx.doi.org/10.29252/refahj.18.71.3>
- جواهری‌پور، م. (۱۳۸۱). چالش جهانی فقر شهری. *فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی*، ۲(۶)، ۸۴-۹۶.
- چیت‌سازیان، ع. ر، و صادقی‌کیا، م. ع. (۱۳۹۸). مشارکت مردمی در نوآوری اجتماعی. *مدیریت نوآوری*، ۱(۱)، ۱-۲۰.
- حق‌دوست، س. (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی نقش ارتباطات میان‌فردی و ارتباطات جمعی در گرایش به کمک به خیریه‌ها در میان خیرین شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران.
- خداداد کاشی، ف، و شمسی، س. (۱۳۹۱). بررسی اثرات سیاست‌های حمایتی بر کاهش فقر در ایران. *فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد مقداری*، ۹(۲)، ۱۵۳-۱۷۱.
- زاهدی اصل، م. (۱۳۸۷). *مبانی مددکاری اجتماعی*، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- سجودی، س، و جلیلی، آ. (۱۳۹۹). بررسی اثر شاخص اسلامی شدن مالی بر توزیع درآمد و رشد اقتصادی. *نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی*، ۹(۳۰)، ۴۹-۷۰.
- مسعودی‌پور، س، و باقری نصرآبادی، م. (۱۳۹۷). اولویت‌بندی مسائل کلیدی در نظام حکمرانی بخش دولتی و غیردولتی ایران در حوزه خیریه‌ها. *سیاست‌گذاری عمومی*، ۴(۳)، ۱۴۱-۱۵۸. [10.22059/ppolicy.2018.68431](https://doi.org/10.22059/ppolicy.2018.68431)
- موسایی، م. (۱۳۸۷). جایگاه اتفاق و خاستگاه اجتماعی - اقتصادی آن (مطالعه موردی: شهر بهبهان). *اقتصاد اسلامی*، ۸(۳۰)،

References

- Amiri, M., Pourmousavi, S. M., & Sadeghi, M. (2014). An Investigation into Social Harms Originating in Squatter Settlement in the District 19 of Tehran Municipality from Urban Managers' Perspective. *Journal of Urban Economics and Management*, 2(5), 119-137. [In Persian]
- Asghari, M. (2011). *A Criminological Approach to the Charities Crimes*, A Thesis For the degree of Master, Tarbiat Modares University. [In Persian]
- Bahmani, S., Hemti, R., Moltafat, H., & Izadi Jiran, A. (2017). Systematic review of studies conducted in the field of marginalization (2016 to 2016). *Social welfare 2017*, 18. <http://dx.doi.org/10.29252/refahj.18.71.3>
- Blank, R. (2010). Selecting among anti-poverty measures, can an economist be both critical and caring? *Review of Social Economy*, 61, 447-469. <https://doi.org/10.1080/0034676032000160949>
- Chambers, R. (1987). *Rural development and giving priority to the poor*, Translated by Mustafa Azkia, Tehran: University of Tehran.
- Chitsazian, A., & Sadeghikia, M. (2019). Public Participation in Social Innovation. *Innovation Management Journal*, 8(1), 1-20 [In Persian]
- Crow, K., Mathmann F., & Greer, D. (2019). Got a dollar? Locomotion orientation decreases the effect of defaults on charitable giving. *Retailing and Consumer Services*, 48, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2018.12.015>
- Davis, P., & Sanchez-Martinez, M. (2014). A review of the economic theories of poverty. *National Institute of Economic and Social Research (NIESR) Discussion Papers*, 435. <https://ideas.repec.org/p/nsr/niesrd/435.html>
- Dees, J. G. (2012). A Tale of Two Cultures: Charity, Problem Solving, and the Future of Social Entrepreneurship. *J Bus Ethics*, 111, 321-334. <https://doi.org/article/10.1007/s10551-012-1412-5>
- Ebrahimzadeh, I., Warsi, H. R., & Akbari, M. (2009). The role of rural migration in informal settlement (Case study: Ahvaz metropolis). *Rural Research Quarterly*, 1(1), 167-191. [In Persian]
- Eigbiremolen, G. S. O. (2018). Poverty trends and poverty dynamics: analysis of nigerian's first-ever national panel survey data. *Journal of International Development*, 30(4), 691-706. <https://doi.org/10.1002/jid.3342>
- Ekhtiari Amini, N. (2012). *Factors Affecting Charitable Aid in Iranian Provinces*, Master Thesis, Allameh Mohaddes Nouri Non-Profit Higher Education Institute. [In Persian]
- Haghdoost, S. (2015). *Comparative Study of Interpersonal and Mass Communications in Donors' Tendency to Support the Charitable Organizations in Tehran*, Master Thesis, Islamic Azad University. [In Persian]
- Halloran, S. P. (1991). Editorial Guidelines. *Annals of Clinical Biochemistry*, 28(6), 531-531. <https://doi.org/10.1177/000456329102800601>
- Hesami Azizi, B., Hakim Abadi, M., & Ekhtiary, N. (2017). Determinants of Charitable Giving in Selected Provinces of Iran: Panel Data Approach, *Islamic Economics & Banking*, 6(19), 7-30. [In Persian]
- Javahripour, M. (2001). The Global Challenge of Urban Poverty. *Social Welfare*, 2(6), 127-147. [In Persian]
- Khodadad Kashi, F., & Shamsi, S. (2012). Investigation the Impact of Supportive Policies on Reducing Poverty in Iran. *Quarterly Journal of Quantitative Economics*, 9(2), 153-171. [In Persian]
- Lewis, O. (1998). The culture of poverty. *Society*, 35(2), 7-9. <https://doi.org/10.1007/BF02838122>
- Masoodipoor, S., & Bagheri Nasrabadi, M. (2018). The Prioritizing the key issues in the regulation of the relationship between the public sector and NGOs in the field of charities. *Public Policy*, 4(3),

- 141-158. [in Persian]. <https://doi.org/10.22059/ppolicy.2018.68431>
- Murphy, J., Teo, A., Murphy, C., & Liu, E. (2017). The BEST Society: From charity to social entrepreneurship. *Social Entrepreneurship and Tourism: Philosophy and Practice*, 237-249. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46518-0_14
- Musaei, M., (2008). The place of the event and its socio-economic origin (Case study: Behbahan city). *Islamic Economics*, 8(30), 39-68. [In Persian]
- Osburg, T., Schmidpeter, R. (2013). *Social innovation: solutions for a sustainable future*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-36540-9>
- Sasaki, S., (2019). Majority size and conformity behavior in charitable giving: Field evidence from a donation-based crowdfunding platform in Japan. *Journal of Economic Psychology*, 70, 36-51. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2018.10.011>
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital, *American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- Sojoodi, S., & Jalili, A. (2020). The effect of financial Islamization index on income distribution and economic growth. *Islamic Economics & Banking*, 9(30), 49-70. [In Persian]
- Warren, J. (2020). *Global poverty: Facts, FAQs, and How to Help*, <https://www.worldvision.org/sponsorship-news-stories/global-poverty-facts>
- Zahedi Asl, M. (2008). *Basics of Social Work*, Tehran: Allameh Tabatabai University Publications. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی